

УДК 37.091.21:004]:37.06

Вікторія Кручек, доктор педагогічних наук,
доцент, завідувачка лабораторії дистанційного
професійного навчання,
Інститут професійної освіти НАПН України,
м. Київ, Україна

ПРИЧИНИ УСПІШНОСТІ ТА НЕУСПІШНОСТІ ПРОГРАМ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. Стаття присвячена аналізу факторів, які визначають успіх реалізації змішаної форми навчання, зокрема тих, що стосуються проектування освітнього процесу, використання цифрових засобів навчання, організації підтримки педагогів та розвитку вмотивованості здобувачів.

Ключові слова: змішане навчання, комбіноване навчання, цифровізація освіти, дистанційне навчання

Abstract. The article is devoted to the analysis of factors that determine the success of the implementation of a blended learning, in particular those related to the design of the educational process, the use of digital learning tools, the organization of support for teachers and the development of the motivation of students.

Key words: blended learning, combined learning, digitalization of education, distance learning

В сучасних умовах тривалих військових дій на території України багато закладів професійної (професійно-технічної) освіти пропонують здобувачам змішану форму навчання, що дозволяє поєднати гнучкість онлайн-навчання з перевагами очного навчання. Але впровадження змішаного навчання не гарантує успіх освітнього процесу і має свої сильні та слабкі сторони.

Змішане навчання є формою навчання, яка принаймні частково реалізується за допомогою он-лайн-навчання, з використанням цифрових навчальних інструментів, в поєднанні з аудиторною роботою та безпосередньою комунікацією з вчителем, характеризується певною гнучкістю для здобувачів щодо вибору місця та часу навчання [1,2]. Існує декілька моделей змішаного навчання і серед найпопулярніших – модель «перевернутого класу», де здобувачі заздалегідь отримують навчальні матеріали за новою темою (відео, презентації, анімації тощо), до проведення аудиторних занять самостійно опрацьовують його он-лайн вдома, а на наступному етапі відпрацьовують практичні завдання в

аудиторії у взаємодії з викладачем та одногрупниками, або ротаційні моделі, за яких здобувачі переміщуються між навчальними станціями, серед яких принаймні одна станція є цифровим простором і здобувачі освіти можуть отримати доступ до різноманітних електронних навчальних ресурсів [3].

Одним із важливих факторів успішності реалізації програми змішаного навчання вдале використання технологій. Це стосується і створення цифрових ресурсів, і забезпечення освітнього процесу технічними засобами. Технологія має підтримувати навчання, відповідати його цілям і завданням, а не навпаки. Така відповідність цифрових ресурсів та очікуваних результатів навчання є чудовим способом гарантувати, що програма змішаного навчання дасть бажані результати навчання. Це також означає уважність до здобувачів з особливими потребами та здобувачів, які не мають доступу до цифрових ресурсів вдома та не володіють цифровими навичками. Навіть найкращий цифровий інструмент марний, якщо він недоступний для здобувачів, тому заклади освіти повинні завчасно створити підтримку для тих, хто її потребує.

Ще одним фактором успіху впровадження змішаного навчання є викладач, який добре підготовлений і має належну підтримку у застосуванні як цифрових, так і нецифрових технологій навчання. Значна увага в частині професійного розвитку педагогів зосереджена на опануванні цифрових освітніх платформ, програм чи інших інструментів, але вона є недостатньою, коли йдеться про вивчення та поширення передового досвіду щодо технологій та методик формування та розвитку цифрової грамотності та культури, диференційованого оцінювання та аналізу даних.

Ймовірно, запорукою успіху програми змішаного навчання також є залученність здобувачів освіти до процесів її розроблення і реалізації, створення освітнього середовища, чий вплив не є явним, але в певному сенсі визначальним. Важливо щоб здобувачі набували навчального досвіду, який буде захоплювати як у цифровому просторі, так і в навчальній аудиторії. Однією з перспективних розробок у дизайні змішаної навчальної програми, яка сприяє залученності здобувачів, є створення таких освітніх середовищ і заходів, які

підтримують право на вибір, власну позицію, голос, право власності і автентичне навчання. Хоча ця концепція звучить просто, застосувати її насправді досить складно, оскільки вона передбачає відхід від загальноприйнятої моделі «вправління-контроль-повторення» при формуванні навичок здобувача освіти. У сучасній моделі механічне запам'ятовування, повторювані вправи та стандартизовані оцінки мають бути замінені підходами, за яких учні обирають шлях свого навчання, створюють і діляться продуктами свого навчання та зберігають право власності на ці продукти — і все це під час навчання через автентичний досвід. Це збільшує залученність суб'єктів освітнього процесу, надаючи здобувачам освіти свободу волі в їхньому навчанні та право власності на його продукти.

Програми змішаного навчання можуть стати причиною розчарувань часто через те, що педагоги не були уважні при плануванні, проектуванні, виборі засобів навчання, організації підтримки педагогів або активному залученні здобувачів.

Однією з помилок при реалізації програм змішаного навчання є недостатність або відсутність інтеграції та збалансованості онлайн- та офлайн-навчання, помилкове уявлення про те, що надання здобувачам цифрової програми навчання замість навчання в аудиторії нівелює недоліки викладання. Хоча це й може здатися спокусливим, особливо за умови браку кваліфікованих педагогічних працівників, заміна викладача комп'ютерною програмою не призводить до кращої успішності здобувачів, незалежно від того, наскільки розробники програмного продукту стверджують про його адаптаційні можливості стосовно потреб різноманітних учнів. Технології не замінять викладачів, які здатні налагоджувати стосунки зі здобувачами, вивчати їх сильні сторони та допомагати долати труднощі, добирати зміст і ресурси з урахуванням конкретних потреб здобувачів і працювати з ними, щоб створити найкращий план навчання.

Зазначене дозволяє окреслити ще одну причину неуспішності програм змішаного навчання – відсутність постійної та тривалої підтримки педагогів. Якщо вчителі не мають відповідної постійної підтримки для зміни

свого стилю викладання на модель змішаного навчання та/або забезпечення робочого стану мережі, пристроїв і програм, їх перманентного оновлення, Система не працюватиме за відсутності довгострокових планів і програм підтримки як для людських, так і для цифрових ресурсів.

При розробці цифрового навчального середовища вкрай важливо використовувати платформи, доступні всім учасникам освітнього процесу, і орієнтувати здобувачів освіти на досягнення конкретних навчальних цілей, пропонувати їм прозорі і зрозумілі освітні траєкторії, належним чином впорядковані та структуровані цифрові ресурси, в яких легко орієнтуватися та отримати максимум від часу, проведеного там.

Прорахунки у вивченні потреб та цілей суб'єктів освітнього процесу, невдалий дизайн чи недоліки реалізації змішаного навчання призводять до низької успішності здобувачів, створюють негативне бачення цифрового навчання, яке поширюється на весь цифровий освітній простір. Разом з тим, теперішній час є сприятливим для розроблення програм змішаного навчання, оскільки змішане навчання існує досить давно і напрацьовано достатньо базової інформації, щоб зробити оптимальний вибір. Таким чином здобувачі в перспективі отримають переваги очного та дистанційного навчання, одночасно розвиваючи цифрову компетентність та технологічні навички, необхідні для того, щоб бути успішними в професійному житті. Але вкрай важливо мати чітке бачення актуального стану, бажаних цілей, а також відповідних інструментів і ресурсів, які допоможуть перейти від однієї форми до іншої.

Список використаних джерел

1. Кузьменко О. Змішане навчання як інноваційна форма організації навчального процесу в школі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія : Педагогіка. 2017. № 3. С. 140-147.

2. Жуковський В. М., Галецький С. М. Особливості сучасного дистанційного навчання: потенціал та нові можливості використання. *Збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія "Педагогіка" № 6/38. 2018. С. 154-165.

3. Змішане навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Навчально-методичний посібник / Оксана Пасічник, Юлія Єлфімова, Христина

Чушак, Олена Шинаровська, Андрій Донець. К.: 2021. 92 с.